

Anna Wojtkowska-Witala „Sonsiady=Nachbarn“

(Inspirowane prawdziwymi zdarzyniami)

Wystympujom:

Wojtkowscy – Poloki, ale Ślonzoki: Matka, Łojciec, Dziecka (wela chcecie), w tym jedyn szesnastoletni.

Kerny – Nymce, ale tyż Ślonzoki: Matka, Łojciec, Dziecka (wela chcecie)

Gestapowiec 1

Gestapowiec 2

Ruski wojok 1

Ruski wojok 2

Czas akcji: 1937-1945

Miysce akcji:

Scyna 1-5 i 7: Gorny Ślonsk, Mikołów, Staro Droga

Scyna 6: Zwionzek Radziecki, Woroszyłow

Scyna piyrwszo

Scyna podzielono na poł. Po prawyj kuchnia i po lewyj kuchnia, we kierych żodnego ni ma. Bez środek scyny idzie szyroki pas, choby droga pomiyndzt chałpami. Łod strony drogi som atrapy ścianow z drzwirzami i łoknami. Nad scynom wisi napis: Rok 1937. Na drodze stoi Matka Wojtkowsko, a wele ni Matka Kernowo. Matka Wojtkowsko trzimie tablet z kołoczym przykryty biołom serwetkom, a Matka Kernowo waszpek z aprikouzami.

MATKA WOJTKOWSKO: Witejcie Kernowo, kaj to idziecie?

MATKA KERNOWO: Do vos ida. Moj nazbiyroł dwa kible aprikouzow, tak piyknie latoś łobrodziły, toż wom niesa waszpek.

MATKA WOJTKOWSKO: A jo akuratnie do vos ida z kołoczym.

MATKA KERNOWO: Ale przeca, jak se spomna, to u wos żodyn dzisioj ni mo gyburstaga. A dziecka mocie za młode na wydowanie abo żynioczka. Na jako przileżytość tyn kołocz?

MATKA WOJTKOWSKO: Na żodno. Moj miół smak, to żech mu upiykła na niydziała. Dzisioj już zaglondoł, ale żech mu dała po pazurach, bo dyć kołocz mo być na niydziała.

MATKA KERNOWO: Mogliście se łostawić do sia cołko blacha. Niy bydzie wasz przeżywoł, iże rozdowocie tyn kołocz, kiery tak piyknie wonio.

MATKA WOJTKOWSKO: Blacha srogo to i kołocza sporo, my tego niy przeżyjemy, toć wom niesa na skosztowani.

MATKA KERNOWO: Z czym żeście to napiykli tego kołocza, z makiym abo z syrym?
(Matka Kernowo chyto za serwetka i kuko pod nia)

MATKA WOJTKOWSKO: Z syrym, bo mlyko swoi, a mak łostatnimi czasy fest zdrożoł.

MATKA KERNOWO: No ja, no ja.

MATKA WOJTKOWSKO: Weźcie tyn tablet, bo mi sie spomniało żech żur łostawiła na blasze, dyć mi zewre i wykipi i niy bydzie łobiadu.

MATKA KERNOWO: Ja, a wy weźcie waszpek z aprikouzami i idźcie gibko, można niy wykipi.

Matka Kernowo biere tablet z kołoczym i pomału idzie ku swoi chałpie. Co chwila stowo, dźwigo serwetka i wonio kołocz. Matka Wojtkowsko biere waszpek i gibko drałuje do swoi chałpy. Wlatuje do kuchni, stawio waszpek na stole i zarozki zaglondo na piec.

MATKA WOJTKOWSKO: Niy wykipioł. Dziynki Ci Pon Boczku!

Scyna drugo

Tak jak w Scynie piyrwszy, ino nad scynom napis: Rok 1940. We kuchni u Kernow familio siedzi i jy łobiod. We kuchni u Wojtkowskich nerwowe poruszyni.

ŁOJCIEC WOJTKOWSKI: Gibko, gibko bo zarozki tukej mogom przyjść.

MATKA WOJTKOWSKO: Deką, zółówek, flaszką tyju, chlyb, wuszt, trocha bombonow... Wszystko mosz? Łachy, jeszcze łachy.

ŁOJCIEC WOJTKOWSKI: Uwijej się Matka! Niyskorzij mi przyniesiecie inksze łachy. Terozki idymy. A wy dziećka tukej siedźcie i ani niy dychejcie.

MATKA WOJTKOWSKO: Nikaj niy wylazujcie. A jakby fto prziszed nikomy niy łotwiyrejcie aż byda nazod.

Dziećka siedzom wylynkane, ale usłuchały Matka i Łojca i nikaj się niy ruszajom.

Matka Wojtkowsko z koszym z jedzyniym i Łojciec Wojtkowski z dekom i zółówkiym wylażom z kuchni i idom za scyną, aż ich niy widać. Niy mogom widzieć, iż we łoknie u Kernow łobserwuje ich Matka Kernowo, kiero wstała łod stoła.

MATKA KERNOWO: Wojtkowsko ze swoim idom za chałpa, chyba do stodoły. Majom jakiś pakunki, łon mo zółówek i deka...

ŁOJCIEC KERN: Siadej nazod i jydź. Niy interesuj się.

MATKA KERNOWO: Po jakimu?

ŁOJCIEC KERN (*do dziećek*): Jak żeście pojady to schraniać skorupy do zływa i biercie się sam na dwor polotać.

Dziećka gibko schraniajom skorupy i wylatujom z kuchni.

MATKA KERNOWO (*siado przy stole*): To terozki mi godej, po jakimu mom się niy interesować.

ŁOJCIEC KERN: Im myni wiymy tym lepi.

MATKA KERNOWO: Ale po jakimu?

ŁOJCIEC KERN: Jeronie, coś ty tak niykumato. Dyć se przypomnij zeszły tydziyń, było sam łu nich Gestapo.

MATKA KERNOWO: Ano było.

ŁOJCIEC KERN: Wojtkowski mi potym godoł, iż dostał wezwani do Wehrmachtu. Łon się tym fest znerwował, miał z tym utropa czy iść czy niy.

MATKA KERNOWO: Przeca łoni som Poloki, katać mo iść do naszych wojokow? No ja, ale po jakimu łon kajsik terozki szoł ze swojom.

ŁOJCIEC KERN (*godo po cichu*): Niy kajsik ino do jejich stodoły, łon sie tam schroni przed Gestapo. Bydom go szukać, dyc sie przeca niy stawil na wezwani. We ty stodole mo taki ekstra schroniynie narychtowane.

MATKA KERNOWO: A ty sam skond wiysz?

ŁOJCIEC KERN: Bo żech mu pomogoł to przyszykować. Łon by to samo zrobił do mie.

MATKA KERNOWO: Godosz?

ŁOJCIEC KERN: Godom. I terozki posłuchej, bo jak niy to cie spiera!

MATKA KERNOWO: Ty mie? Przeca ty żeś mie jeszcze nigdy niy sproł. Ty mosz do mie poważani.

ŁOJCIEC KERN: A mom, ale jak sie wygodosz, kaj sie Wojtkowski schronił, to cie spiera jak kota w miechu.

MATKA KERNOWO: Niy, żodnymu niy powiym.

ŁOJCIEC KERN: Na żodnych klachach?

MATKA KERNOWA: Na żodnych klachach.

ŁOJCIEC KERN: I jak przidzie Gestapo tyż niy?

MATKA KERNOWA (*głos i sie trzynsie*): Tyż niy.

ŁOJCIEC KERN: To terozki przysiyngej na zdrowie naszych dziecek, iże tego niy wyzdradzisz.

MATKA KERNOWA: Ale po jakimu na zdrowie naszych dziecek?

ŁOJCIEC KERN: Bestoż, iże niych sie tam pierom Niy mce z Polokami. Jo tu niy chca mieć zwady z sonsiadami, bo se tam kajś ftoś ubzduroł, co my niy som kamratami ino wrogami. My tu cołki lata we zgodzie żyli i terozki jo mom ich wyzdradzić? Niy ch sie tam żrom Niy mce z Polokami i cołkim swiatym, my tu som Ślonzoki. Sami swoi. Sonsiady. Nachbran. Jo tu niy chca zwady.

MATKA KERNOWA: Mosz recht. Mosz recht. I jako tukej siedza, tak ci przysiyngom na zdrowie naszych dziecek, iże niy wyzdradza. Niy wyzdradza!

Scyna trzecio

Tak jak w Scynie piyrwszy ino nad scynom napis: Rok 1942. We kuchni u Kernow familio siedzi i jy łobiod. U Wojtkowskich nerwowe poruszyni – we kuchni stojom Matka Wojtkowsko z dzieckami, przy stole siedzi gestapowiec, a drugi stoi sztram i nic niy godo.

GESTAPOWIEC 1: Łostani roz sie wos pytom, kaj je wasz chłop?

MATKA WOJTKOWSKO: Niy wiym. Jak ino dostał wezwani do Wehrmachtu to sie stracił.

GESTAPOWIEC: Jakoś wom niy wierza.

MATKA WOJTKOWSKO: Tak było. Jo bych tyż chciała wiedzieć kaj łon je. Łostawił mie przeca som z dzieckami, już jo mu nagodom jak przidzie nazod!

GESTAPOWIEC 1: Niy cygancie mi tu, ino godejcie kaj je wasz chłop!

MATKA WOJTKOWSKO: Dyc wom godom, niy wiym.

GESTAPOWIEC 1 (*do Gestapowca 2*): Idź tam ino do stodoły i szukej, a jak ino sie cosik ruszy szczylej. A szukej akuratnie!

Gestapowiec 2 wyłazi z kuchni i idzie za scyna.

GESTAPOWIEC 1 (*wyciongo z kapsy wafynroka cygarety*): No to jo se za tyn czos zakurza. A wy se tak postoiacie i poczekomy wroz.

Gestapowiec 1 kurzy, Matka Wojtkowsko stoi we kuchni z dzieckami. We łoknie u Kernow łobserwuje ich Matka Kernowo, kiero wstała łod stoła.

MATKA KERNOWO: Jedyn z wojokow wyłoz na dwor. Idzie ku stodole, trzimie flinta choby zarozki miał szczyłać.

ŁOJCIEC KERN: Dyc cie widać z za ty gardiny. Siadej do stoła.

MATKA KERNOWO: Włoz do stodoły.

ŁOJCIEC KERN (*nerwowo do dziecek*): Jak żeście pojadły to schraniać skorupy do zlywa i biercie sie sam na dwor polotać. Ale za chałpom, niy przy drodze!

Dziecka gibko schraniajom skorupy i wylatujom z kuchni. Łojciec Kern idzie ku swoi babie i tyż filuje z za gardiny.

ŁOJCIEC KERN: Wyłazi ze stodoły. Som?

MATKA KERNOWO: Som. Niy znod go. Dziynki Ci Ponboczku.

ŁOJCIEC KERN: Wejrzi ino, tyn drugi terozki wylazuje z chałpy.

MATKA KERNOWO: Jeronie, idom do nos...

ŁOJCIEC KERN: Przestoń! Dyć niy momy sie czego boć. *(Łotwiyro niby drzwiyrze i kłanio sie. Włazi Gestapowiec 1)* Witomy, witomy.

GESTAPOWIEC 1: Jo ino na chwila.

MATKA KERNOWO: Tyju sie napijecie, abo kawy?

GESTAPOWIEC 1: Niy, niy trudźcie sie. Jo sie wos chcioł ino zapytać ło tego waszego sonsiada. Doszły nos słuchy, iże łon sie tu kajś schowoł. Widzieliście cosik abo słyszeli?

MATKA KERNOWO: A kaj tam schowoł. Pitnoł! Dyć łona, ta jego baba, dziynnne z nudelkulom na niego czeko. Som jom łostawił, z dzieckami!

GESTAPOWIEC 1: A wy co mocie do pedzynia w tym tymacie, Herr Kern?

ŁOJCIEC KERN: Można i sie schowoł, ale niy tu. Mie sie zdo, co łon kajś uciyk za granica.

GESTAPOWIEC 1: A tyn Kurczok, tyn co sam miyszko dwie chałpy dali tyż uciyk? My tam byli, ale tam ino tako szpetno baba po placu łażyła.

ŁOJCIEC KERN: Tyn Kurczok to z Wojtkowskim razym sie trzymali, to i pewnikiym wroz kajsik uciykli.

GESTAPOWIEC 1: Mom nadzieja, iże mie niy cyganicie.

MATKA KERNOWO: My? Wos? Przeca my som Niymce!

GESTAPOWIEC 1: Ja, ja. Niymce.

Gestapowiec 1 wyłazi od Kernow i idzie na droga, kaj czeko na niego Gestapowiec 2 i wroz złażom ze scyny.

ŁOJCIEC KERN: Ja, my som Niymce, ale musza prziznać, iże te niywtore Niymce som rychtych gupie. Szpetno baba, dyć to som Kurczok przebleczony w kiecki! *(chichro sie).*

Scyna czwarto

Tak jak w Scynie piyrwszy ino nad scynom napis: Rok 1943. Na drodze stoi Matka Wojtkowsko, a wele ni Matka Kernowo.

MATKA KERNOWO: Coście tako markotno?

MATKA WOJTKOWSKO: A bo moj najstarszy zaś niy przijechoł na noc do dom. Ni ma go już drugi dziyń.

MATKA KERNOWO: Dyc to niy piyrwszy roz.

MATKA WOJTKOWSKO: Ale to jeszcze bajtel, łon mo ino szesnoście lot...

MATKA KERNOWO: To już przeca chop. Jo go widziała w zeszłym tygodniu, karlus z niego, ino jakis taki markotny, choby wy.

MATKA WOJTKOWSKO: Łon sam przijyżdżo z roboty i nic niy godo. Czasym wrzeszczy na spaniu, czasym je taki wylynkany. Jo zech mu godała, coby tam niy jeździł, ale łon godo, że jak mus to mus. Łon niby je w tym łobozie, a niby niy je.

MATKA KERNOWO: Powiydźcie mi ino, łon je we tym Auschwitzu?

MATKA WOJTKOWSKO: Jo już sama niy wiym, dyc tyn moj synek mi nic pedzieć niy chce. Pedzioł mi ino, iże nałoglondoł sie tam takich rzeczy, co mu sie to bydzie do końca życia berać we spaniu. Dziynnie musi ciś na bana, tam ich wsadzajom w cug i wiezom kajś tam niydaleko Auschwitza. Pedzioł co robi we jakiś chemie werke, czy jakoś tak. Łon niby je we łobozie, niby niy. Meldować sie musi, ale do chałpy na noc go puszczajom. A terozki zaś go ni ma dwa dni.

MATKA KERNOWO: Rzykejcie do świyntego Judy, łon je łod beznadziei.

MATKA WOJTKOWSKO: Rzykom dziynnie do Ponboczka, Najświyntszy Paniynki, świyntego Judy...

MATKA KERNOWO: Powiydźcie mi no jeszcze, po jakimu go tam wziyni?

MATKA WOJTKOWSKO: Bo zech niy wyzdradziła kaj je moj chłop i wom tyż dziynkuja, żeście niy wyzdradzili, a wiym, że wiycie... A moigo najstarszego wziyni, bo se tuplikowali, co jo zarozki im powiy, ale tyn moj synek mi tak pedzioł: Matka, jo wytrzymia, to i ty wytrzymej i niy wyzdradź. Toż starom sie strzimać... *(zaczyno*

ślimtać).

MATKA KERNOWO: Docie rada, a my wom z moim przeca pomagomy.

Słyhać kroki. Na scyna włazi najstarszy synek Wojtkowskich. Ze spuszczonom gowom włazi do kuchni i sado przy stole. Niyruchomieje. Matka Wojtkowsko i Matka Kernowo patrzm za nim.

MATKA KERNOWO: Dyc patrzcie prziszol do dom. Idzcie do niego, a niy wypytujcie, bydzie chciol to wom som wszystko powiy.

Matka Kernowo idzie do swoi kuchni. Matka Wojtkowsko wlatuje do swoi kuchni i glosko synka po gowie, ton sie do ni przicisko. Nic niy godajom.

Scyna pionto

Tak jak w Scynie piyrwszy ino nad scynom napis: Rok 1945. Na drodze stoi Matka Wojtkowsko, a wele ni Matka Kernowo.

MATKA WOJTKOWSKO: Coście tako markotno?

MATKA KERNOWO: A bo moj naszkryfloł z Rusów, z tego Woroszyłowa.

MATKA WOJTKOWSKO: Widzicie, żyje, a tak żeście sie ło to starali. Dyc durś żyje.

MATKA KERNOWO: Żyje, ale kaj? Mie sie w łepie niy mieści jak to daleko łod nos, wiela to je kilometrow? I po jakimu tam je, bo cza im chopa do roboty? Ni majom swoich? Po jakimu u nos sie panoszm, godajom wto kaj mo robić? Czamu akurat moigo aresztowali, dyc łon żodnymu niy ukrziwdził... Jak zech to czytała, co łon mi naszkryfloł, to jo wiy, że łon mie cygani i wcale mu tam ni ma dobrze. Łoni mu tak kożom szkryflać, a mu tam pewnikiy zima, głodno i ckliwo za familiom.

MATKA WOJTKOWSKO: Godajom, że sporo chopa wziyni, młodych i starych...

MATKA KERNOWO: Ino czamu moigo? Ale, ale, powiydzcie mi ino, wasz sie tam cosik dowiadywoł?

MATKA WOJTKOWSKO: Ja, widzicie akuratnie zech do wos szła. Moj wczoraj był w Katowicach z jakimiś urzyndowymi papiyrami i godoł mi, co ponoć som wojewoda sie w to zaangażowoł i ftosik tam jeszcze, ale niy pamitntom fto, bo ni mom gowy do

tych wszystkich mianow.

MATKA KERNOWO: Ale co robiom? Mie cza konkretow?

MATKA WOJTKOWSKO: Godo! ize jakiś spisy robiom tych, kierych wywiyżli i ponoć starajom sie tyż, co by tych z niymocami i starych nojpiyrw skludzić nazod.

MATKA KERNOWO: To można i moigo, łon mo czasym hercklekoty. Można uznajom go za słabego.

MATKA WOJTKOWSKO: Można ja. Trza mieć nadzieja.

MATKA KERNOWO: Podziynkujcie waszemu za to dowiadywani sie. Fest mu podziynkujcie.

MATKA WOJTKOWSKO: A za co tu dziynkować, przeca my som sonsiady. Trza se pomagać. Przeca sami to wiycie, a godocie chobyście niy wiedzieli.

MATKA KERNOWO: No ja, no ja.

MATKA WOJTKOWSKO: Trza mieć nadzieja, ize wneda bydzie nazod. Rzykejcie do świyntego Judy, łon je łod beznadziei.

MATKA KERNOWO: Rzykom dziynnje do Ponboczka, Najświyntszy Paniynki, świytnego Judy...

Scyna szosto

Nad scynom napis: Woroszyłow. Cołko scyna je pusto, ino na środku na stołku siedzi Łojciec Kern i trzimie w gości papiyr. Czyto.

ŁOJCIEC KERN: Ja, ja... To żech sie doczkoł.

Nogle wypuszczo papiyr z gości, chyto sie za herc i zlatuje ze stołka. Niy ruszo sie. Na scyna włożom dwa ruskie wojoki.

RUSKI WOJOK 1 (*sztucho nogom Łojca Kerna*): Kipnoł.

RUSKI WOJOK 2: Godocie, ize umarty?

RUSKI WOJOK 1: (*biere papiyr i czyto po cichu*): Umarty, a jutro mioł sie brać do dom. Niy zdonżył.

RUSKI WOJOK 2: Trocha szkoda.

RUSKI WOJOK 1: Co ty fandzolisz? Dyć to Niemiec! *(kopie umartego Łojca Kerna)*
Łojciec Kern leży na scynie, ruskie wojoki s ni złażom.

Scyna siodmo

*Cołko scyna pusto ino na środku stoi ławka, na kiery siedzom Matka Wojtkowsko i
Łojciec Wojtkowski. Nad scynom napis: Sporo lot po wojnie.*

MATKA WOJTKOWSKO: Wejrzi ino, co tyn Chadziaj porobił z Kernowiznom. Dyć to
istno ruina.

ŁOJCIEC WOJTKOWSKI: Tyla dobrze, iże tego niy widzom.

MATKA WOJTKOWSKO: Można im niywtorym w tym Reichu tera lepij. Można som
terozki rychtych na swoim? Matka Kernowo już tego niy doczkała, zemrziło i sie za
nim niywtore dziecka wywandrowały do Reichu. Ci co łostali, to chyba czujom sie
Polokami. Łobejrzi jedno familia, a w ni Niemce i Poloki. Po jakimu jedni tukej łostali,
a tamci wywandrowali?

ŁOJCIEC WOJTKOWSKI: Som Pon Boczek to ino wiy, po jakimu nasze życie taki
pomatlane.

MATKA WOJTKOWSKO: Tela lot my miyszkali chałpa naprzeciw chałpy, tela my
przeszli. Można i lepij, iże Łojciec Kern tego niy doczkoł, bo jakby doczkoł, to by tukej
zarozki zemrził.

ŁOJCIEC WOJTKOWSKI: Ale przinajmij na swoim by zemrził, a niy kajś tam w Rusach.
Dyć Kernowo nawet niy mogła go do truły łoblyc, nawet niy mog być pochowany.

MATKA WOJTKOWSKO: A taki to byli dobre sonsiady. Świyc Panie nad jejich duszami.

ŁOJCIEC WOJTKOWSKI: Aryn

ZBYTE

Posłowie

Helmut Kern, syn Samuela urodzony 01.11.1900 r., zm. 14.07.1945 r. we

Woroszyłowie. Uznany za zmarłego w 1947 r. Jego nazwisko zostało upamiętnione na tablicy pamiątkowej, znajdującej się na jednej z mikołowskich kamienic – tablicy upamiętniającej mikołowian wywiezionych w 1945 r. do sowieckich łagrów.

Losy rodziny Wojtkowskich i Kernów przeplatają się ze sobą już drugi wiek. Monika Wojtkowska (Matka Wojtkowsko) i Mika Kern (Matka Kernowo) chodziły do jednej klasy szkoły powszechnej, a później przez wiele lat mieszkały w sąsiedztwie; Antoni Wojtkowski (syn Moniki i Antoniego Wojtkowskich, a jednocześnie mój ojciec) i Zygmunt Kern (syn Miki i Helmuta Kernów) również chodzili do jednej klasy szkoły podstawowej, Zygmunt później wyemigrował do Niemiec; wnuczka Miki i Helmuta Kernów obecnie uczy mojego syna języka polskiego.